

Domáci glasovi

Stev. 80.

Lienz, četrtek 25. aprila 1946.

Leto 2.

MILIJARDNI DOBIČKI

V ameriški reviji "The New Republic" je Georges Soule napisal članek o milijardnih dobičkih ameriških industrijskih in trgovskih družb. Zanimiv je predvsem porast teh dobičkov, ki ga najbolj opazimo, če primerjamo dobičke iz predvojne dobe in dobičke, ki so jih družbe napravile v času, ko je divjala druga svetovna vojna. Prinašamo nekaj odlomkov iz tega članka:

"Ministerstvo za trgovino Združenih držav ceni dobičke vseh industrijskih družb Združenih držav na 8.5 milijard dolarjev v letu 1941, na 8.7 milijard dolarjev v letu 1942, 9.8 milijard v letu 1943 in 9.9 milijard v letu 1944. Leta 1944 so bili še enkrat tolikšni kakor leta 1939 in za tri milijarde večji kakor v letu 1929, ko je gospodarstvo v Združenih državah najbolj cvetelo. Ta ocenitev - tako pravijo vladni statistikarji - je morda prenizka, ker temelji samo na poročilih večjih družb.

Naravno je, da so dobički v vojni industriji višji kakor v industriji, ki se bavi predvsem z izdelovanjem produktov za civilno potrebo. Toda razlike niso tako znatne. Čeprav je izdelovanje nekaterih predmetov bilo omejeno, je bila civilna potreba v glavnem večja kakor kdaj koli in vlada je naročevala vse vrste izdelkov. 47 železarskih in jeklarskih družb je napravilo v letu 1939 čistega dobička - davki so odšteti - za 146 milijonov dolarjev, 325 milijonov dolarjev v letu 1941 in 194 milijonov dolarjev v letu 1944.

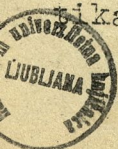
Petnajst avtomobilskih družb je leta 1939 zaslužio 223 milijonov dolarjev, 274 milijonov v letu 1941 in 222 milijonov leta 1944. 49 podjetij za živila, pijače in tobačne izdelke je napravilo 151 milijonov dolarjev čistega dobička v letu 1939, 159 milijonov v letu 1941 in 175 milijonov leta 1944.

Ogromen dobiček so imele železnice. Njeni čisti dohodki so narasli od 93 milijonov v letu 1939 na 902 milijona v letu 1942 in 668 milijonov v letu 1944. S tem postane jasno, da niso samo muničijske tovarne ogromno zaslužile. Na podlagi poročil 629 industrijskih podjetij je zvezni rezervni urad ugotovil nadaljno zvišanje dobičkov v prvi polovici leta 1945.

Ti znašajo 981 milijonov dolarjev v primeri z 910 milijonov v prvi polovici leta 1944. Železnice so registrirale prav tako zvišanje dohodkov.

Treba si je predočiti, da te številke obsegajo samo to, kar je za lastnike družb ostalo, ko so vsi davki in druge obveznosti bili plačani.

KAJ SE JE ZGODILO Z DOBIČKI? Posebnih dobičkov družbe po večini niso razdelile med delničarje. Dividendna politika je ostala konservativna. V letu 1944 so n.pr. izplačali 4 in pol

milijarde dolarjev delničarjem, dočim so 5.4 milijard dolarjev pripisali rezervam. Družbe so porabile te dobičke v glavnem za to, da so pojačile svoje položaje. V vseh vojnih letih so družbe napravile rezerv v višini približno 1 milijarde dolarjev na leto in so zvišale svoje rezerve na skupno 4.925 milijonov dolarjev.

Verjetno je, da so manjše družbe si pridržale še večji odstotek. Pri železnicah so bile v letu 1939 dividende večje kakor čisti dohodki in so znašale 126 milijonov proti 93 milijonov. Toda v letih vojne pa so železnice izplačale manj kakor četrtino svojih čistih dohodkov, čeprav so njene dividende narasle na preko 200 milijonov dolarjev.

Ceprav poročila podjetij ne obsegajo vseh faktorjev, bo morda zanimivo, če vidimo, kaj se lahko iz nekaj najbistvenejših naučimo. Nekaj primerov:

"GENERAL MOTORS". Ta velika družba je med vojno imela čistih dohodkov za 150 milijonov dolarjev v letu 1943 in 202 milijona dolarjev v letu 1942. Če vzememo v celoti, so davki na presežek dobička obdržali čiste dohodke približno na višini predvojnih let. Toda, če bodo v letu 1946 napravili pravtako velike kupčije kakor v letu 1944, ne da bi se stroški ali cene spremenile, bi zaslužili 260 do 300 milijonov, to se pravi približno eno tretjino več kakor pred vojno - kajti davek na presežek dobička je ukinjen.

Na seznamu petnajstih moč v državi, ki prejemajo za svoje službe največje plače, je šest ravnateljev družbe "General Motors". Njihov šef Georges E. Wilson je dragi na tem seznamu in prejema na leto 459.041. Vseh šest skupaj je v enem letu prejelo 2,087.729 dolarjev. To so samo plače in različne odškodnine, nikakor pa ne dohodki iz naloženega kapitala. Ostalih pet je dobilo med vojno od 306.117 do 359.519 dolarjev. Kljub tem ogromnim izdatkom je družba imela koncem leta 1944 169 milijonov dolarjev v gotovini in 429 milijonov državnih vrednostnih papirjih. Družba bi n.pr. lahko zaprla svoje prostore za tri ali štiri leta in bi še vedno imela dovolj gotovine, da bi med tem izplačevala delničarjem običajne dividende.

"E. DU PONT DE NEMOURS & CO." Ta družba izdeluje različne kemikalije in sintetični material. Njeni čisti dohodki so narasli od 67 milijonov v letu 1939 na 160 milijonov v letu 1944. Družba je ob enem s 23 odstotkov soudeležena pri koncernu "General Motors". Dohodki iz tega vira pa so padli od 35 milijonov v letu 1939 na povprečno 27 milijonov med vojno. To nazadovanje - v zvezi z davkom na presežek dobička - je znižalo družbine dohodke na povprečno 75 milijonov dolarjev v letih 1941 do 1944, v primeru z 93 milijoni dolarjev dobička, ki jih je družba beležila leta 1939.

Svoje rezerve je "E. du Pont de Nemours & Co" zvišala od 256 milijonov v letu 1939 na 366 milijonov v letu 1944. Ob koncu tega leta je družba imela 146 milijonov dolarjev gotovine ter znatno povečano produkcijo. Sedaj, ko so davki na presežek dobička ukinjeni, bi družba napravila 150 milijonov dolarjev dobička, seveda, če višina prodaje ostane na isti višini, kot je bila med vojno, in če se stroški ali cene ne spremenijo. In to bi bilo približno 66.2/3% več kakor v letu 1939.

KJE JE DENAR? Videli smo, da dobiček ni bil v glavnem razdeljen med delničarje, ampak so ga prišteli k rezervam. Veliki izdatki za nove naprave so bili plačani iz teh rezerv, večji del pa so jih knjižili kot izdatke. To se pravi, da je vlada s tem plačala cene,

s katerimi je bila obremenjena.

Znaten del denarja, ki so ga družbe med vojno prejele, so družbe naložile v bankah in pa v državne vrednostne papirje. V juliju 1945 so podjetja imela 37.1 milijarde dolarjev bančnih vlog, to je za 82 % več kakor v decembru 1941. Največji del 26.2 milijarde dolarjev, kolikor je denarja v obtoku, se brez dvoma nahaja v istih rokah. V septembru 1945 so družbe in koncerni, razen bančnih in zavarovalnih družb, imeli za 30 milijard dolarjev državnih vrednostnih papirjev, proti koncu leta 1941 pa 4.3 milijarde dolarjev!

Te ogromne vsote gotovine v rokah družb so izredno važna zadeva. Kaj bodo z njimi napravili? Če bodo denar porabili za produkcijo, bo to imelo nek učinek. Če ga razdelijo med lastnike, ne da bi povečali proizvodnjo, bo to drugače učinkovalo. Do sedaj še ni nihče imel prednosti od tega denarja. Kdo bo imel kakšne koristi od njega - če jih bo sploh kdo kaj imel - , za to gre v povojni dobi."

PRISPEVEK AVSTRIJE ZA NEODVISNOST

Poročevalska agencija Reuter javlja o dveh člankih, ki jih je objavil komunistični list "Österreichische Zeitung", po katerih so sovjetske oblasti na Dunaju mnenja, da Avstrija ni dala nobenega prispevka pri boju za svojo neodvisnost. Po teh poročilih naj bi neki sovjetski častnik iz glavnega stana generala Konjeva, poveljnika sovjetskih zasedbenih čet, izjavil:

"Strašnih izgub, ki jih je utrpela Sovjetska zveza med vojno, niso povzročili samo Nemci. Uničevalno delo so izvajali tudi nemški vazali, med katerimi so bili tudi Avstrijci v nemških uniformah. Avstrijska industrija je delala in proizvajala v pospešenem tempu za Hitlerja in Avstrija mu je dala približno milijon mož kot topovsko hrano. Teh dejstev delavski narod Avstrije ne sme nikdar pozabiti."

Po Reuterjevem poročilu drugi članek, ki so ga objavili dva dni pozneje v istem dnevniku, potrjuje vsebino prvega in odločno napada govor, ki ga je imel 28.marca v avstrijskem parlamentu Karl Seitz, bivši socialistični dunajski župan.

Seitz je predlagal spremembo dosedanjih odredb, po katerih mora vsak načrt odobriti zavezniški kontrolni svet, preden ga uzakonijo.

S svojim predlogom je Seitz izhajal iz napačne predpostavke. Medtem ko moskovska izjava pojasnjuje, da Avstrije ne morejo oprostiti vsake obtožbe, da se je udeležila Hitlerjevih vojn, hoče Seitz nasprotno trditi: "Mi Avstrijci nismo naredili vojne".

V primeru Avstrije je odločilno dejstvo, da je velik del ljudstva odobral nasilno priključitev k Nemčiji. Dejstvo je, da se je velik del ljudstva vojskoval ob Hitlerjevi strani in so se jim začele odpirati oči šele, ko je vojna začela kazati, da bo izpadla v škodo Nemčije."

Zgornji članek je 3. aprila objavil "Glas zaveznikov", informacijski dnevnik anglo-ameriške vojaške uprave v Trstu.

Izid preiskave v Trstu

"Uradne preiskave o obtožbah proti 38 članom policijskih sil Julijske Krajine so odkrile, da ni bilo mogoče ugotoviti, da bi 13 ljudi kdaj bilo pri policiji in proti ostalim 14 ni bilo nobenega dokaza v potrdilo obtožb proti njim." To je izjavil polkovnik Robertson, vršilec dolžnosti Višjega častnika za civilne zadeve zavezniške vojaške uprave, na tiskovni konferenci.

"V mesecu marcu so izrazili mnogo pritožb proti policijskim silam v Julijski Krajini. Ob pričetku meseca sem prejel pismo, ki mi ga je poslal France Bevk, predsednik Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst, v katerem je navedel obtožbe različnega značaja proti 35 članom policijskih sil Julijske Krajine. Odločil sem se voditi natančno preiskavo o utemeljenosti teh obtožb.

Ne bom omenjal vsakega posameznika, a če se Bevku ljubi priti sam ali poslati zastopnika na poveljstvo policije Julijske Krajine, mu bodo dali informacije o vsakem primeru. "

"Zdaj hočem" je nadaljeval polkovnik Robertson, "podati izid teh preiskav. Od 38 imen jih 13 ni pripadnikov, ali ni bilo mogoče ugotoviti, da bi kdaj pripadali policijskim silam Julijske Krajine. Pet jih je odstopilo ali so jih odpustili že nekaj časa prej, preden sem prejel pismo g. Bevka. Proti ostalim štirinajstim ni dokazov, ki bi potrjevali obtožbe v njihovo breme.

Dejansko so v nekaterih primerih možje, ki so bivši vojaki jugoslovanske vojske ali so službovali nekaj časa pri zavezniških silah ali pa so bivši člani "Narodne zaščite". V ostalih šestih primerih vodijo preiskave že dalj časa in je verjetno, da bodo od teh šestih tri odpustili.

Nimam reči ničesar drugega o tej stvari kot to, da odločno svetujem vsem osebam, ki zavzemajo odgovorna mesta, da bi se morali točno prepričati o dejstvih, preden izrečejo neosnovane obtožbe proti ljudem, ki vršijo svojo dolžnost, kot najbolje morejo in v resnično težavnih okoliščinah." ("Glas zaveznikov" od 3. aprila 1946.)

= ; =

UNRRA IN JUGOSLAVIJA. Ameriško zunanje ministerstvo je objavilo v številkah pomoč, ki jo je UNRRA meseca februarja poslala Jugoslaviji. V mesecu februarju je Jugoslavija prejela 115.000 ton blaga; v januarju je prejela 182.000 ton oskrbe. Leta 1945 je prejela Jugoslavija skupaj 976.000 ton blaga. ("Glas zaveznikov" od 5. aprila 1946.)

OBSODBA KOMUNISTOV. Iz Londona so poročali, da je ameriško vojaško sodišče v Berlinu obsodilo na 5 let zavora dva berlinska komunistična voditelja, ki sta kriva strahovanj uradnikov krajevne uprave. (Glas zaveznikov od 5. aprila 1946.)

IZ SLOVENIJE. Po vesteh ljubljanskih časopisov bodo državna posestva žarišča naprednega kmetijstva. Za primer navajajo državno posestvo na Verdu, ki ima 45 ha njiv, 110 ha travnikov in 14 ha pašnikov. V to posestvo so vključili Lenarčičevo posestvo, Galetovo posestvo v Bistri, Mulejevo na Vrhniki in Hrenova ter Maroltova gospodarske poslopja. Upravnik posestva je partizan Marko Šetinc. ("Glas zav." 5.4.)

V LJUDSKI PRAVICI piše neki K. Grabeljšek, da se ljudstvo pridružuje javnemu tožilcu, ki je vložil priziv proti sodbi, s katero so obsodili nekatere vrhniške organizatorje bele oziroma plave garde. Sodišče pod predsedstvom dr. Tomince je obsodilo vrhniškega lekarnarja Stanka Hočevarja na dve leti prisilnega dela in na zaplembo skalovitega laza, Jeršinovca Antona na 18 mesecev prisilnega dela, Vero Piklovo pa na eno leto prisilnega dela. Marka Pajnič in Matka Malovrha so oprostili. Dopisnik se v imenu ljudstva čudi nizki kazni. Istočasno pa protestira proti predsedniku sodišča, češ da je vodil razpravo na tak način, kot da bi bile priče obtoženci, obtoženci pa tožniki. Protestira tudi proti branilcem, zlasti proti odvetnici Ljubi Prennerjevi, ki je na razpravi prisotno ljudstvo zmerjala s pijanostjo. Dopisnik zaključuje, da ljudstvo zahteva za zločince strožjo kazni; zahtevalo pa bo tudi res ljudske sodnike in ljudske branilce. ("Glas zaveznikov" od 3. IV. 1946.)